

Juryrapport **SODA2019**

Stuiveling Open Data Award

November 2019

Inleiding

De overheid stelt zoveel mogelijk eigen data vrij beschikbaar. Om de inspanningen van overheidsorganisaties en hergebruikers van deze open data zichtbaar te maken en te belonen, wordt sinds 2016 de [Stuiveling Open Data Award \(SODA\)](#) uitgereikt. In het bijzonder is de award, ingesteld door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, bedoeld om te laten zien wat er mogelijk is met open data en om het gebruik van open data aan te moedigen en in te zetten voor maatschappelijke vraagstukken.

Prijs

De SODA biedt een podium voor de inspanningen van overheidsorganisaties en hergebruikers van open data en belooft bijzondere prestaties met een prijs. De winnaar ontvangt een geldbedrag van €20.000 voor de verdere investering in en doorontwikkeling van de toepassing.

De inzendingen

In [dit document](#) vind je de inzendingen voor SODA2018 die aan de [jurycriteria](#) voldoen. De weergegeven teksten en afbeeldingen zijn afkomstig van de deelnemers. Voor dit overzicht is een selectie gemaakt, in sommige gevallen zijn teksten ingekort of is een keuze uit de afbeeldingen gemaakt. Deelnemers blijven eigenaar van de ingezonden toepassing en afbeelding(en).

SODA

De prijs is vernoemd naar Saskia J. Stuiveling, tot medio 2015 president van de Algemene Rekenkamer, die deze award bij haar afscheid van het kabinet kreeg. Ze was uitgesproken voorstander van open data en vond het belangrijk dat wie dat wil, zelf met overheidsdata aan de slag kan. Saskia overleed vorig jaar op 20 april 2017 onverwacht. De jury en organisatie van de SODA zetten het werk onverminderd voort om de doelen die Saskia voor ogen had te bereiken. Tijdens het laatste juryoverleg waar Saskia aanwezig was, schetste zij deze doelen als volgt:

“Open data moet een huishoudwoord worden. Een positief begrip, ontdaan van mystiek. Weg van de angst en de vermeende bedreigingen van privacy en staatsgeheimen, naar publieke organisaties die juist zelf ook gebruik maken van data.”

Organisatie van de Stuiveling Open Data Award

De Stuiveling Open Data Award wordt georganiseerd door het Leer- en Expertisepunt Datagedreven (LED) werken (onderdeel van ICTU) in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Een woord van de juryvoorzitter

Nieuws is hetgeen dat bijzonder is. De winnaar van SODA2019 is dat zeker. Het [onderzoek naar zorgcowboys](#) van Pointer, Reporter Radio (beide KRO-NCRV) en Follow The Money legt mogelijke fraude door zorgondernemers bloot. Het haalt met behulp van open data waardevolle informatie naar boven. Waardevolle informatie die, gevat in vernieuwende journalistieke producties, toegankelijk is gemaakt voor een breed publiek. Waardevolle informatie, waar rafelrandjes aanzitten. Die laat zien waar blinde vlekken en bestuurlijke onvolkomenheden zitten. Het geeft het grotere publiek, maar ook gemeenten, inzicht en de mogelijkheid analyses te maken en misstanden te ontdekken. Het onderzoek is een begin om dit soort zaken scherp te krijgen met behulp van data, op een manier die er eerder nog niet was. De winnende toepassing past daarmee bij waar de naamgever van de award, Saskia J. Stuiveling, voor stond: het geld van de mensen moet welbested zijn.

De jury heeft de winnaar vanwege de gebruikte methodiek gekozen, die zorgt voor impact. Het zorgt voor een nieuwe dynamiek in het maatschappelijk debat. De jury beloont deze nieuwe dynamiek, en deelt daarmee niet meteen alle conclusies. Het onderzoek biedt hier ook ruimte toe. De gebruikte data is open, de werkwijze is transparant en navolgbaar en biedt ruimte voor discussie en andere interpretatie. Cruciaal voor een goed maatschappelijk debat.

Het combineren van open data maakt ook dat iets nieuws, onverwachts ontstaat. Het verandert onze blik op de werkelijkheid, zelfs vele jaren na dato. Dat laat [Verkaufsbücher](#) zien. Een overzicht van ruim 7000 gedwongen transacties van onroerend goed uit de Tweede Wereldoorlog. De administratieve registers, genaamd Verkaufsbücher, worden bewaard door het Nationaal Archief maar zijn nu gekoppeld aan gegevens van het Kadaster, waardoor deze onrechtmatige verhandelingen in kaart kunnen worden gebracht. Verkaufsbücher is een prachtig, poëtisch eerbetoon dat je op een andere manier naar de werkelijkheid doet kijken. De jury is onder de indruk van het streven naar rechtmatigheid dat uit de toepassing spreekt, die daarmee een bijzondere vermelding verdient.

Traditiegetrouw overhandigt de winnaar van vorig jaar de award aan de nieuwe winnaar. Wilma Haan, directeur van Open State Foundation, won vorig jaar met PoliFLW de award. PoliFLW maakt via één platform lokaal politiek nieuws toegankelijk, doorzoekbaar en herbruikbaar als open data. Het moge duidelijk zijn, de winnaars en finalisten van SODA tonen de kern van open data: onthullen wat bijzonder is, onthullen wat gezien moet worden.

Namens de jury,

Arno Visser

President Algemene Rekenkamer (juryvoorzitter)

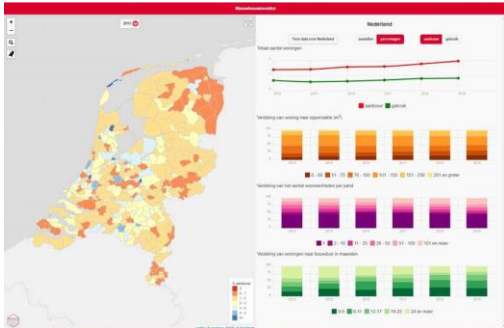
De selectieprocedure

Onderstaande selectieprocedure is gehanteerd:

1. Door de organisatie van de SODA is voorafgaand aan de beoordeling door de jury een eerste check gedaan op harde criteria.
2. Alle 21 inzendingen zijn door tenminste twee juryleden uitvoerig bekeken.
3. De inzendingen zijn zo verdeeld onder de juryleden, dat de inzendingen niet door steeds dezelfde twee juryleden bekeken zijn.
4. Na deze eerste beoordeling heeft elk jurylid zich zo voorbereid, dat hij of zij een top 3 favorieten paraat had, waarover zij vervolgens in gesprek zijn gegaan tijdens de jurybijeenkomst van 28 oktober jl.
5. Op deze manier is ingezoomd op de inzendingen die in positieve zin opvielen, als potentiële winnaars.
6. Over deze selectie is men vervolgens uitvoerig in gesprek gegaan, met als resultaat de 3 finalisten.

De finalisten

Uit bovengenoemde procedure zijn onderstaande 3 finalisten naar voren gekomen:

Nieuwbouwmonitor

Geodienst Rijkuniversiteit Groningen (RUG)

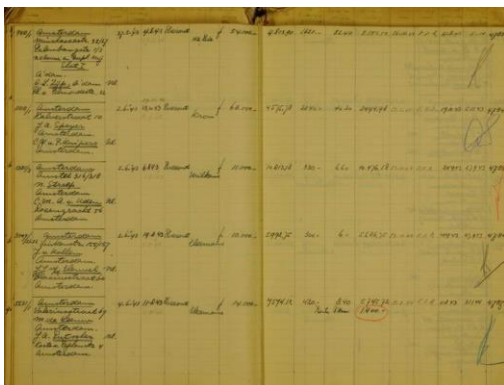
De [Nieuwbouwmonitor](#) is een online applicatie van de RUG die inzicht geeft in de status (zoals aantal, type en oppervlakte) van opgeleverde of nog in aanbouw zijnde panden en doet dit op zowel nationale als gemeentelijke schaal. De Monitor geeft zo een overzicht van trends in nieuwbouw, zoals bijvoorbeeld de toename in nieuwbouwprojecten of de verhouding tussen grote en kleine woningen.

Onderzoek naar Zorgcowboys

Pointer (KRO-NCRV), Follow The Money, Reporter Radio (KRO-NCRV)

Het [onderzoek naar zorgcowboys](#) van Pointer, Reporter Radio (beide KRO-NCRV) en Follow The Money heeft open data van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gebruikt om grootschalige fraude door thuiszorgdirecteuren bloot te leggen. Dankzij dit onderzoek en de onthullingen die daaruit volgden hebben gemeenten intern onderzoek gedaan en hebben zij voor miljoenen euro's aan onterecht uitgekeerd zorggeld teruggehaald.

Verkaufsbücher

Nationaal Archief, PDOK

[Verkaufsbücher](#) is een overzicht van ruim 7000 gedwongen transacties van onroerend goed uit de Tweede Wereldoorlog. Tijdens de bezetting worden door de Duitsers panden verkocht waarvan de eigenaren veelal Joods waren. De administratieve registers, genaamd *Verkaufsbücher*, worden bewaard door het Nationaal Archief maar zijn nu gekoppeld aan gegevens van het Kadaster, waardoor deze onrechtmatige verhandelingen in kaart kunnen worden gebracht.

Beoordeling finalisten

Overwegingen bij de finalisten:

Nieuwbouwmonitor	Er zijn veel maatschappelijke vragen rond woningbouw. De Nieuwbouwmonitor geeft helder inzicht in vraagstukken en creëert betekenis met behulp van data. De jury vindt de Nieuwbouwmonitor visueel aantrekkelijk en prijst de gedegen wijze waarop de data verwerkt en indien nodig bewerkt is. De Nieuwbouwmonitor is een goed verzorgde toepassing die erg interessant is voor beleid. Op het gebied van innovatie scoort de toepassing minder hoog.
Onderzoek naar Zorgcowboys	De jury vindt het Onderzoek naar Zorgcowboys een hele mooie combinatie tussen open data, eigen data, onderzoek en visualisatie, die zijn weerslag vindt in innovatieve journalistieke producties. De inzenders zijn er daarmee in geslaagd om van data echt informatie te maken en dit op een aantrekkelijke manier toegankelijk te maken voor een groter publiek. De jury is onder de indruk van het goed uitgewerkte verhaal, dat maatschappelijk zeer relevant is en veel heeft losgemaakt.
Verkaufsbücher	Met veel bewondering heeft de jury Verkaufsbücher bekeken. De jury ziet de inzending als een poëtisch project, dat raakt aan kunst. Het is daarbij een bijzondere en innovatie combinatie tussen oude archiefstukken en open data. Het is een eerbetoon, dat zorgt dat je op een andere manier naar de werkelijkheid kijkt, doordat het inzicht geeft in wat zich op de getoonde plaatsen heeft afgespeeld. De jury is onder de indruk van het streven naar rechtmatigheid door de inzenders, die daarmee een bijzondere vermelding verdienen.

De winnaar

Pointer, Reporter Radio (beide KRO-NCRV) en Follow The Money zijn met het Onderzoek naar Zorgcowboys winnaar van de vierde Stuiveling Open Data Award. De jury vindt het Onderzoek naar Zorgcowboys een hele mooie combinatie tussen open data, eigen data, onderzoek en visualisatie, die hun weerslag vinden in innovatieve journalistieke producties. De inzenders zijn er daarmee in geslaagd om van data waardevolle informatie te maken, en maken dit op een aantrekkelijke manier toegankelijk voor een groter publiek. De jury is onder de indruk van het goed uitgewerkte verhaal, dat maatschappelijk zeer relevant is en veel heeft losgemaakt.

Daarbij bewondert de jury de duidelijke vorm van transparantie die gehanteerd is. Het onderzoek is hiermee navolgbaar en biedt ruimte voor discussie en andere interpretatie. Cruciaal voor een goed maatschappelijk debat. De jury heeft de methodiek gekozen, die zorgt voor impact. Het zorgt voor een nieuwe dynamiek in het maatschappelijke debat. De jury beloont die nieuwe dynamiek, zonder daarmee alle conclusies te onderschrijven. Het geeft daarnaast gemeenten inzicht en de mogelijkheid analyses te maken en onvolkomenheden te ontdekken, op een manier die er eerder nog niet was.

De inzending inspireert en sluit aan bij waar SODA voor staat: de inzet van open data voor innovatie, voor nieuwe perspectieven en maatschappelijke impact.

Het onderzoek naar Zorg Cowboys van Pointer, Follow The Money en Reporter Radio kwam, kortom, van de 21 inzendingen als beste uit de bus dankzij;

- Het goed uitgewerkte verhaal dat maatschappelijk zeer relevant is;
- Het grondige journalistieke handwerk dat de data toegankelijk maakt voor een groot publiek;
- De manier waarop de makers erin geslaagd zijn om van data waardevolle informatie te maken;
- De mooie combinatie tussen open data, eigen data en visualisatie;
- De nieuwe inzichten die het gemeenten biedt;
- Het actiematige van de toepassing, waardoor het daadwerkelijk impact heeft;
- De duidelijke vorm van transparantie en daarmee navolgbaarheid die gehanteerd is;
- De innovatie manier van datagebruik en vernieuwende journalistieke producties, waardoor een nieuwe dynamiek in het maatschappelijk debat ontstaat.

De jury

De jury voor de Stuiveling Open Data Award bestaat dit jaar uit Arno Visser (Algemene Rekenkamer, juryvoorzitter), Marianne Linde (gemeente Tilburg), Marleen Stikker (Waag Society), Michiel Leenaars (Internet Society Nederland), Ramona de Jong (De Consumentenbond, winnaar SODA2017), Wilma Haan (Open State Foundation, winnaar SODA2018).

Arno Visser (voorzitter)

Marianne Linde

Marleen Stikker

Michiel Leenaars

Ramona de Jong (winnaar SODA2017)

Wilma Haan (winnaar SODA2018)

"Het combineren van open data maakt dat iets nieuws, onverwachts ontstaat."

Arno Visser (juryvoorzitter)

Bijlage I

Scoremodel jurycriteria finalisten

Onderzoek naar Zorgcowboys

Pointer (KRO-NCRV), Follow the Money, Reporter Radio (KRO-NCRV)

Harde eisen		Voldaan			
1. Er is gebruik gemaakt van open data afkomstig van één of meerdere publiek gefinancierde organisaties binnen het Koninkrijk der Nederlanden.		Ja			
2. Er is sprake van een bestaande toepassing, of minimaal een werkend prototype.		Ja ¹			
3. Aan eventuele (licentie)voorwaarden bij de gebruikte data is voldaan.		Ja			
4. De inzender is gevestigd in het Koninkrijk der Nederlanden.		Ja			
Overige criteria					
		Mate waarin hieraan voldaan is:			
		Uitzonderlijk	Volledig	Beperkt	Niet
1. De toepassing is voldoende origineel, creatief en/of innovatief	X				
2. De maatschappelijke meerwaarde is aantoonbaar	X				
3. De economische meerwaarde is aantoonbaar		X			
4. Bruikbaarheid: de toepassing is toegankelijk en gebruiksvriendelijk	X				
5. Potentieel: de schaalbaarheid en reproduceerbaarheid van de toepassing		X			
6. De inzending past binnen de uitstraling en doelstelling van de SODA	X				

¹ In dit geval is de toepassing een onderzoek, wat past binnen de ruime opvatting van het begrip 'toepassing' dat binnen de SODA gehanteerd wordt.

Verkaufsbücher

Nationaal Archief, PDOK

Harde eisen		Voldaan			
1. Er is gebruik gemaakt van open data afkomstig van één of meerdere publiek gefinancierde organisaties binnen het Koninkrijk der Nederlanden.		Ja			
2. Er is sprake van een bestaande toepassing, of minimaal een werkend prototype.		Ja			
3. Aan eventuele (licentie)voorwaarden bij de gebruikte data is voldaan.		Ja			
4. De inzender is gevestigd in het Koninkrijk der Nederlanden.		Ja			
Overige criteria					
	Mate waarin hieraan voldaan is:				
	Uitzonderlijk	Volledig	Beperkt	Niet	
1. De toepassing is voldoende origineel, creatief en/of innovatief	X				
2. De maatschappelijke meerwaarde is aantoonbaar		X			
3. De economische meerwaarde is aantoonbaar			X		
4. Bruikbaarheid: de toepassing is toegankelijk en gebruiksvriendelijk		X			
5. Potentieel: de schaalbaarheid en reproduceerbaarheid van de toepassing			X		
6. De inzending past binnen de uitstraling en doelstelling van de SODA	X				

Nieuwbouwmonitor

Geodienst Rijksuniversiteit Groningen

Harde eisen		Voldaan			
1. Er is gebruik gemaakt van open data afkomstig van één of meerdere publiek gefinancierde organisaties binnen het Koninkrijk der Nederlanden.		Ja			
2. Er is sprake van een bestaande toepassing, of minimaal een werkend prototype.		Ja			
3. Aan eventuele (licentie)voorwaarden bij de gebruikte data is voldaan.		Ja			
4. De inzender is gevestigd in het Koninkrijk der Nederlanden.		Ja			
Overige criteria					
		Mate waarin hieraan voldaan is:			
		Uitzonderlijk	Volledig	Beperkt	Niet
1. De toepassing is voldoende origineel, creatief en/of innovatief				X	
2. De maatschappelijke meerwaarde is aantoonbaar			X		
3. De economische meerwaarde is aantoonbaar			X		
4. Bruikbaarheid: de toepassing is toegankelijk en gebruiksvriendelijk			X		
5. Potentieel: de schaalbaarheid en reproduceerbaarheid van de toepassing	X				
6. De inzending past binnen de uitstraling en doelstelling van de SODA			X		